YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
20 päivänä maaliskuuta 1990 *

Asiassa C-21/88,

jonka Tribunale amministrativo regionale della Toscana on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa

Du Pont de Nemours Italiana SpA

vastaan

Unità sanitaria locale nro 2 di Carrara

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen 30, 92 ja 93 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa presidentti O. Due, jaostojen puheenjohtajat C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler ja M. Zuleeg sekä tuomarit T. Koopmans, G. F. Mancini, R. Joliet, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse ja M. Díez de Velasco,

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Pastor,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- pääasian kantajan puolesta, jota tukee Du Pont de Nemours Deutschland GmbH, asianajajat G. P. Zanchini ja M. Siragusa, Rooma, ja procuratore G. Scassellati Sforzolini, Bologna,

- 3M Italia SpA:n puolesta, joka on väliintulija pääasiassa, asianajajat E. A. Raffaelli, C. Rucellai ja C. Lessona, Firenze,

- Italian tasavallan hallitus, asiamiehenään valtionasiamies P. G. Ferri,

- Ranskan tasavallan hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön johtava hallinnollinen avustaja Claude Chavance,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies G. Berardis,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen ja 18.10.1989 pidetyn suullisen käsittelyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.11.1989 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunale amministrativo regionale della Toscana on esittänyt 1.4.1987 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 20.1.1988, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä ETY:n perustamissopimuksen 30, 92 ja 93 artiklan tulkinnasta voidakseen arvioida, onko italialainen säännös, jossa varataan Mezzogiornon alueelle sijoittautuneille yrityksille prosenttimääräinen osuus julkisista tavaranhankinnoista, ristiriidassa edellä mainittujen määräysten kanssa.

2 Nämä kysymykset on esitetty röntgenfilmien ja -nesteiden hankintasopimusten tekoa koskevia edellytyksiä koskevassa riita-asiassa, jonka asianosaisia ovat Du Pont de Nemours Italiana SpA, jota tukee Du Pont de Nemours Deutschland GmbH, ja Unità sanitaria locale nro 2 di Carrara (jäljempänä USL), jota tukee 3M Italia SpA.

3 Italian valtio velvoitti kaikki julkiset toimielimet ja viranomaiset sekä laitokset ja yhtiöt, joissa valtio on osakkaana, mukaan lukien kaikki Italian alueella sijaitsevat USL:t, 1.3.1986 annetun lain nro 64 (Disciplina organica dell'intervento straordinario nel Mezzogiorno) 17 pykälän 16 ja 17 momentin nojalla tekemään vähintään 30 prosenttia hankinnoistaan Mezzogiornon alueelle sijoittautuneilta teollisuus-, maatalous- ja käsiteollisuusyrityksiltä, joissa kyseisiä tuotteita jalostetaan.

4 Edellä mainitun kansallisen lain mukaisesti USL vahvisti 3.6.1986 tekemällään päätöksellä röntgenfilmien ja -nesteiden toimittamista koskevan rajoitetun tarjouskilpailun ehdot. Liitteenä olevassa erityisessä sopimusasiakirjassa USL jakoi hankinnat kahteen erään, joista toinen, suuruudeltaan 30 prosenttia kokonaismäärästä, varattiin Mezzogiornon alueelle sijoittautuneille yrityksille. Du Pont de Nemours Italiana SpA nosti tätä päätöstä vastaan kanteen Tribunale amministrativo regionale della Toscanassa sillä perusteella, että se ei pääse osallistumaan kyseistä erää koskevaan tarjouskilpailuun, koska sillä ei ole toimipaikkaa Mezzogiornossa. USL ratkaisi 70 prosenttia hankintojen kokonaismäärästä vastaavaa erää koskevan tarjouskilpailun 15.7.1986 tekemällään päätöksellä. Du Pont de Nemours Italiana SpA nosti kanteen samassa tuomioistuimessa myös tätä päätöstä vastaan.

5 Kummankin kanteen tarkastelun perusteella kansallinen tuomioistuin on päättänyt saattaa asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ennakkoratkaisun seuraaviin kysymyksiin:

1) Onko perustamissopimuksen 30 artiklaa, jossa kielletään tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, tulkittava siten, että se estää kyseessä olevan kansallisen säännöksen soveltamisen?

2) Onko 1.3.1986 annetun lain nro 64 17 pykälään sisältyvä tilausten osan varaamista koskeva velvoite perustamissopimuksen 92 artiklan mukaista "tukea" siltä osin, kuin sillä pyritään "taloudellisen kehityksen edistämiseen" alueella, jolla "elintaso on poikkeuksellisen alhai-

nen" vaikuttamalla siihen, että yrityksiä sijoittautuu alueelle ja edistämällä siten tällaisten alueiden sosiaalistaloudellista kehitystä?

3) Annetaanko perustamissopimuksen 93 artiklassa komissiolle yksinoikeus arvioida 92 artiklassa tarkoitettujen tukien yhteensoveltuvuutta vai kuuluuko tämä tehtävä myös kansalliselle tuomioistuimelle sen tutkiessa kansallisen lainsäädännön ja yhteisön oikeusjärjestyksen välistä mahdollista ristiriitaa?

6 Pääasiaa koskevia tosiseikkoja, sovellettavaa säännöstöä sekä yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjä kirjallisia huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

A Ensimmäinen kysymys

7 Ensimmäisessä kysymyksessä kansallinen tuomioistuin pyytää ratkaisemaan, onko 30 artikla, jossa kielletään tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki niitä vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, sellaisen kansallisen säännöksen esteenä, jossa varataan valtion alueen tiettyihin osiin sijoittautuneille yrityksille prosenttimääräinen osuus julkisista tavarahankinnoista.

8 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (asia 8/74, Dassonville, tuomio 11.7.1974, Kok. 1974, s. 837, 5 kohta) 30 artiklaan sisältyvässä jäsenvaltioiden välisen tuonnin määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä koskevassa kiellossa tarkoitetaan kaikkia kauppaa koskevia säädöksiä, jotka voivat tosiasiallisesti tai mahdollisesti rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa suoraan tai välillisesti.

9 Pääasiaan liittyvien tapahtumien ajankohtana voimassa olleen julkisia tavaranhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 21 päivänä joulukuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 77/62/ETY (EYVL 1977, L 13, s. 1, jäljempänä direktiivi 77/62/ETY) johdanto-osan ensimmäisen perustelukappaleen mukaan "julkisiin hankintoihin liittyvät tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoitukset on perustamissopimuksen 30 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen nojalla kielletty".

10 On tutkittava, millä tavalla sellainen etuusmenettely, jota pääasia koskee, mahdollisesti vaikuttaa tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen.

11 Tällainen menettely, joka suosii määrätyllä jäsenvaltion alueella jalostettuja tavaroita, estää kyseisiä viranomaisia ja julkisia toimielimiä tekemästä osaa hankinnoistaan yrityksistä, jotka sijaitsevat muissa jäsenvaltioissa. Näin ollen on katsottava, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia tuotteita syrjitään kyseisessä jäsenvaltiossa valmistettuihin tuotteisiin nähden ja että tämä estää yhteisön sisäisen kaupan tavanomaisen kulun.

12 Asiaa ei muuta se, että tällainen etuusmenettelyn rajoittava vaikutus kohdistuu samoin edellytyksin yhtäältä tuotteisiin, jotka on valmistettu kyseisen jäsenvaltion yrityksissä, jotka eivät sijaitse etuusmenettelyn piiriin kuuluvalla alueella, ja toisaalta tuotteisiin, jotka on valmistettu muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneissa yrityksissä.

13 Vaikka kaikkia kyseisen jäsenvaltion tuotteita ei suosita ulkomaisiin tuotteisiin nähden, kaikki tuotteet, joita etuusmenettely hyödyttää, ovat kuitenkin kotimaisia tuotteita. Lisäksi valtiolliseen tuontia rajoittavaan toimenpiteeseen ei voida soveltaa poikkeusta 30 artiklassa määrätystä kiellosta vain sen perusteella, että toimenpiteen rajoittava vaikutus ei hyödytä kaikkia kotimaisia tuotteita vaan ainoastaan osaa niistä.

14 Sellaista menettelyä, jota pääasia koskee, ei sen syrjivän luonteen vuoksi voida perustella vetoamalla yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä tunnustettuihin pakottaviin vaatimuksiin. Tällaiset vaatimukset voidaan ottaa huomioon ainoastaan sellaisten toimenpiteiden osalta, joita sovelletaan erotuksetta sekä kotimaisiin että maahan tuotuihin tavaroihin (asia 113/80, komissio v. Irlanti, tuomio 17.6.1981, Kok. 1981, s. 1625).

15 Tällainen menettely ei myöskään kuulu perustamissopimuksen 36 artiklassa tyhjentävästi lueteltujen poikkeusten soveltamisalaan.

16 Italian hallitus vetoaa kuitenkin edellä mainitun direktiivin 77/62/ETY 26 artiklaan, jossa säädetään, että "tämä direktiivi ei estä soveltamasta sen antamisajankohtana voimassa olevia 6.10.1950 annetun Italian kansallisen lain nro 835 (GURI nro 245, 24.10.1950) ja siihen myöhemmin tehtävien muutosten säännöksiä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta vaatimusta kyseisten säännösten yhteensoveltuvuudesta perustamissopimuksen kanssa".

17 On tarpeen korostaa, että kansallisen lainsäädännön sisältö, johon kansallinen tuomioistuin viittaa (laki nro 64/86), on osittain erilainen ja laajempi kuin direktiivin antamisajankohtana (laki nro 835/50). Lisäksi direktiivin 26 artiklassa täsmennetään, että sitä sovelletaan "sanotun kuitenkaan rajoittamatta vaatimusta kyseisten säännösten yhteensoveltuvuudesta perustamissopimuksen kanssa". Missään tapauksessa direktiiviä ei voida tulkita siten, että siinä sallitaan sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltaminen, jonka säännökset ovat ristiriidassa perustamissopimuksen määräysten kanssa ja että se estäisi näin ollen 30 artiklan soveltamisen sellaisessa tapauksessa, jota pääasia koskee.

18 Kansalliselle tuomioistuimelle on vastattava, että 30 artiklaa on tulkittava siten, että sillä kielletään kansallinen lainsäädäntö, jossa varataan valtion alueen tiettyihin osiin sijoittautuneille yrityksille prosenttimääräinen osuus julkisista tavaranhankinnoista.

B Toinen kysymys

19 Toisessa kysymyksessä kansallinen tuomioistuin pyytää ratkaisemaan, voidaanko kyseisiin säännöksiin sisältyvää edellytystä pitää 92 artiklan mukaisena tukena, johon sovelletaan poikkeusta 30 artiklassa määrätystä kiellosta.

20 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. erityisesti asia 103/84, komissio v. Italia, tuomio 5.6.1986, Kok. 1986, s. 1759) 92 artiklaa ei missään tapauksessa saa käyttää tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten tyhjäksi tekemiseen. Tästä oikeuskäytännöstä ilmenee, että kyseisillä määräyksillä ja valtion tukea koskevilla perustamissopimuksen määräyksillä on sama tavoite, joka on tavanomaisilla kilpailun edellytyksillä tapahtuvan jäsenvaltioiden välisen tavaroiden vapaan liikkuvuuden varmistaminen. Kuten yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt edellä mainitussa oikeuskäytännössä, se seikka, että kansallista toimenpidettä voidaan mahdollisesti pitää 92 artiklassa tarkoitettuna tukena, ei ole riittävä peruste sille, että 30 artiklassa määrätty kielto ei koskisi tätä toimenpidettä.

21 Edellä mainitun oikeuskäytännön perusteella kansalliselle tuomioistuimelle on vastattava, ilman että on tarpeen tarkastella kyseisessä säännöksessä tarkoitetun tuen luonnetta, että se seikka, että kansallisia säännöksiä voidaan pitää 92 artiklassa tarkoitettuna tukena, ei estä 30 artiklassa määrätyn kiellon soveltamista näihin säännöksiin.

C Kolmas kysymys

22 Edellisiin kysymyksiin annetut vastaukset osoittavat, että sellaisessa tapauksessa, jota pääasia koskee, on kansallisen tuomioistuimen asia varmistaa 30 artiklan täydellinen soveltaminen. Näin ollen ei ole tarpeen vastata kolmanteen kysymykseen, joka koskee kansallisen tuomioistuimen tehtävää arvioitaessa tukien yhteensoveltuvuutta 92 artiklan kanssa.

Oikeudenkäyntikulut

23 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian ja Ranskan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Tribunale amministrativo regionale della Toscanan 1.4.1987 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **ETY:n perustamissopimuksen 30 artiklaa on tulkittava siten, että sillä kielletään kansallinen lainsäädäntö, jossa varataan valtion alueen tiettyihin osiin sijoittautuneille yrityksille prosenttimääräinen osuus julkisista tavaranhankinnoista.**

2) **Se seikka, että kansallisia säännöksiä voidaan pitää 92 artiklassa tarkoitettuna tukena, ei estä 30 artiklassa määrätyn kiellon soveltamista näihin säännöksiin.**

Due Kakouris Schockweiler Zuleeg Koopmans

Mancini Joliet Moitinho de Almeida

Rodríguez Iglesias Grévisse Díez de Velasco

Julistettiin Luxemburgissa 20 päivänä maaliskuuta 1990.

J.-G. Giraud
kirjaaja

O. Due
presidentti